

time, and Ukrainian society, in the course of its transformation, will have for a long time a strong need in skilled professionals for its widespread, skilful and effective implementation. This article presents systematization of forms and technologies of professional communications in social work. The classical models of communications are examined and the criteria for professional communication analyses are singled out. The main content of the leading forms of professional communications in social work is revealed.

Key words: *professional communication, subject of communication, forms of professional communication, levels of professional communication, technologies of professional communications.*

Відомості про автора

Раєвська Яна Миколаївна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи факультету корекційної та соціальної педагогіки і психології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, докторант Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Raievskaya, Yana M., PhD in Psychology, Senior Lecturer of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Faculty of Correctional and Social Pedagogy and Psychology, Ivan Ohienko State University in Kamianets-Podilskyi, doctoral student of the Institute of Psychology named after GS Kostyuk NAUP of Ukraine

E-mail: raewskaya@ukr.net

УДК 159. 923

Рябовол Т.А.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОГНОЗУ МЕХАНІЗМУ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ

Рябовол Т.А. Експериментальна модель формування прогнозу як механізму ресоціалізації. У статті викладено результати експерименту формування функції прогнозу у підлітків-девіантів. Виявлено зв'язок недорозвитку функції прогнозу з такими порушеннями когнітивної сфери як: викривлення у сприйнятті, запам'ятовуванні та обробці інформації, осмисленні та використанні отриманих результатів. Описано якісні характеристики сприймання та осмислення минулого і теперішнього та очікувань від майбутнього. У статті вказано на викривлення в розвитку цих підлітків соціальноперцептивних здібностей.

Приведено основні напрямки комплексної програми, як механізму ресоціалізації, розробленої на основі результатів дослідження. Повідомлено, що в процесі експерименту сформовано вміння ставити цілі та планувати життя. Подані результати повторного опитування, якими виявлено позитивну динаміку показників соціального інтелекту та смисложиттєвих орієнтацій. В роботі було використано нову методику «Листок самоаналізу», розроблену Т. Рябовол, Л. Скабою.

Ключові слова: підлітки правопорушники, часова перспектива, прогностична функція, ціле покладання, планування, критичне мислення.

Рябовол Т.А. Экспериментальная модель формирования прогноза как механизма ресоциализации. В статье изложены результаты эксперимента формирования функции прогноза у подростков-девиантов. Выявлена связь недоразвития функции прогноза с такими нарушениями когнитивной сферы как: искривление в восприятии, запоминании и обработке информации, осмыслении а также использовании полученных результатов. Описаны качественные характеристики восприятия и осмысления прошлого и настоящего и ожиданий от будущего. В статье указано на искажение в развитии социальноперцептивных способностей у этих подростков.

Приведены основные направления комплексной программы, как механизма ресоциализации, разработанной на основе результатов

исследования. Сообщается, что в процессе эксперимента сформировано умение ставить цели и планировать жизнь. Представлены результаты повторного опроса, которые подтверждают положительную динамику показателей социального интеллекта и смысложизненных ориентаций. В работе была использована новая методика «Лист самоанализа», разработанная Т. Рябовол, Л. Скабой.

Ключевые слова: *подростки правонарушители, временная перспектива, прогностическая функция, целеполагания, планирования, критическое мышление.*

Постановка проблеми В процесі гуманізації суспільства масові стереотипи поволі змінюються, поступово виникає інший погляд на людину, як на суб'єкта взаємодії, визнання того, що будь-які соціальні інститути створюються саме заради неї. Ефективність їх діяльності залежить від можливості індивіда бути прийнятим, почуватися повноцінним, мати шанс для особистісного розвитку. Це стосується кожного, так сьогодні до людей з особливими потребами ставлення в цілому стає гуманнішим. Наступним кроком, з нашого погляду, є зростання гуманності у ставленні до дітей-правопорушників, адже саме неприйняття їх соціумом, байдужість до базових потреб у край важливий для розвитку особистості період і призвели до вибору ними антисоціальної спрямованості та поведінки. Такий спосіб перевиховання дасть можливість багатьом з них переосмислити скоєне та виправитись.

Запобігання рецидивам злочинів та пристосування індивіда до нового життя шляхом засвоєння нових правил, норм та цінностей в контексті ресоціалізації тісно пов'язане з когнітивною сферою, зокрема, і з функцією прогнозу. В системі ресоціалізації засвоєння підлітками нових норм і

правил відбувається в процесі життя та взаємодії з іншими людьми. Розуміння інших, їхніх цілей, намірів потреб та інтересів необхідне для того, щоб мати можливість спланувати власну поведінку та передбачити її наслідки. Усвідомлення власних емоцій, намірів, потреб, можливостей та інтересів – основа для визначення своїх перспектив, цілей, планування діяльності та поведінки а також прогнозу її наслідків. Реакції інших людей стають певним позитивним або негативним підкріпленням дій та намірів індивіда, усвідомлення власних реакцій – психічним ресурсом для руху в напрямку соціальної адаптації, формування необхідних для цього умінь та навичок та подальшого розвитку особистості.

Доволі часто функція прогнозу є недорозвиненою у підлітків девіантів через ушкодження когнітивних функцій та їх недорозвиток в результаті гострої психологічної травми чи проживання у дизфункційній сім'ї. Таким чином, для успішної ресоціалізації функція прогнозу потребує додаткового формування.

Мета статті – представити результати експериментального вивчення формування функції прогнозу у підлітків, що скоїли правопорушення.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Ми припустили, що недорозвиток прогностичної функції підлітків девіантів, які скоїли правопорушення, корегується у процесі корекції, формування та розвитку інших складових особистісної та когнітивної сфер. Для перевірки даного припущення нам потрібно було створити системну програму формування функції

прогнозу у підлітків девіантів, що скоїли правопорушення та провести її апробацію.

Для початку необхідно було виявити та вивчити особливості психологічних механізмів взаємодії з навколишнім девіантів старшого підліткового віку з недорозвитком прогностичної функції. І на основі отриманих знань виокремити особливості формування прогностичної функції підлітків девіантів, які скоїли правопорушення.

Таким чином перед нами постали завдання:

- вивчити дані теоретичних та експериментальних досліджень особливостей функції прогнозу у підлітків з нормальним розвитком та відхиленнями та розробити концепцію її формування та розвитку;

- організувати та провести емпіричне дослідження особливостей функції прогнозу у підлітків девіантів, що скоїли правопорушення.

- роаналізувати принципи та методи формування функції прогнозу у підлітків.

- розробити та апробувати програму формування функції прогнозу у підлітків.

- перевірити ефективність роботи психологічних механізмів особистісної та когнітивної сфер, які сприяють формуванню прогностичної функції.

Отже в результаті теоретичного аналізу попередніх досліджень функції прогнозу нами було створено концепцію психологічного механізму. Вона полягає в тому, що функція прогнозу тісно пов'язана із соціальним інтелектом, усвідомленням часової перспективи та смисложиттєвих орієнтацій, здатністю до осмислення, до цілепокладання та до

планування власного життя. Тому для експериментальної роботи відібрано психодіагностичні та дослідницькі методики, використані в експерименті: опитувальник часової перспективи особистості Ф. Зімбардо (ZTPI), методика Смисловиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. Леонтьєва, методика Дж. Гілфорда та автурська методика «Листок самоаналізу».

В соціальній взаємодії функція прогнозу розглядається як складова соціального інтелекту. Соціальний інтелект допомагає прогнозувати розвиток міжособистісних стосунків, «загострює» інтуїцію, передбачливість, забезпечує психологічну витривалість, дає змогу долати раптові кризи та стреси, які загрожують самоповазі. Прогнозування у сфері людських стосунків традиційно представляється як очікування від них тих чи інших наслідків. СІ – це здатність орієнтуватись на суттєві характеристики комунікативної ситуації, які не піддаються безпосередньому спостереженню і, спираючись на ці орієнтири, обирати можливі способи опосередкованого досягнення власних чи спільних цілей за умови неможливості їх прямого досягнення.

Методика Дж. Гілфорда включає чотири субтести, з них три складені на невербальному стимульному матеріалі і один – на вербальному. Субтести діагностують чотири здатності в структурі соціального інтелекту: пізнання класів, систем, перетворень і результатів поведінки. Два субтести мають у своїй факторній структурі і другорядні показники, що стосуються здатності розуміти елементи поведінки та їх відношення. Методика розрахована для опитування дітей та дорослих, починаючи з 9 років. Кожен субтест містить від 12 до 15 завдань. Час проведення субтестів обмежений.

Приводимо короткий опис субтестів. Субтест № 1, «Історії із завершенням», вимірює фактор пізнання результатів поведінки, тобто здатність передбачати наслідки поведінки персонажів в певній ситуації, передбачити те, що станеться в майбутньому. Субтест № 2, «Групи експресії», вимірює фактор пізнання класів поведінки, а саме здатність до логічного узагальнення, виділенню загальних істотних ознак в різних невербальних реакціях людини. Субтест № 3, «Вербальна експресія», вимірює фактор пізнання перетворень поведінки, тобто здатність розуміти зміну значення подібних вербальних реакцій людини в залежності від контексту ситуації. Субтест № 4, «Історії з доповненням», вимірює фактор пізнання систем поведінки, а саме здатність розуміти логіку розвитку ситуацій взаємодії та значення поведінки людей в цих ситуаціях.

Методика СЖО, інтерпретована Д. Леонтєвим, має такі шкали:

1. Цілі в житті. Бали цієї шкали характеризують на явність або відсутність в житті мети в майбутньому, яка надає життю осмисленості, спрямованості та часової перспективи. Низькі бали, навіть за умови загального високого рівня, притаманні людині, яка живе сьогоднішнім та вчорашнім днем. Разом з тим високі бали можуть характеризувати не тільки цілеспрямовану людину, але й прожектера, людину, плани якої не мають під собою реальної опори в теперішньому та не підтримуються особистою відповідальністю за їх реалізацію. Їх розрізняють враховуючи показники за іншими шкалами.

2. Процес життя, інтерес та емоційна насиченість життя. Зміст цієї шкали співпадає з відомою теорією про те, що єдиний смисл життя полягає в тому, щоб жити. Цей показник свідчить

про те наскільки цікавим, емоційним, насиченим та наповненим смыслом сприймає життя сам опитуваний. Високі бали за цією шкалою та низькі за іншими характеризуватимуть гедоніста, який живе сьогоднішнім днем. Низькі бали – ознака невдоволеності своїм життям тепер. Однак повноцінного смислу йому можуть надавати спогади про минуле або спрямованість у майбутнє.

3. Результативність життя або задоволення самореалізацією. Бали за цією шкалою відображають оцінку пройденого відрізу життя. Відчуття того наскільки продуктивною та осмисленою була та частина, що вже прожита. Високі бали характеризують людину, яка доживає своє життя, у якій все в минулому, але воно надає смислу решті життя. Низькі бали – незадоволення прожитою частиною життя.

4. Локус контролю – Я (Я – господар життя). Високі бали відповідають уявленню про себе, як про сильну особистість, яка має доволі свободи вибору, щоб будувати своє життя відповідно до своїх цілей та уявленням про його смисл. Низькі бали – невіра в свою здатність контролювати події власного життя.

5. Локус контролю Життя. Керованість життям. За умови високих балів – переконаність у тому, що людина здатна керувати своїм життям, вільна вирішувати та втілювати в життя. Низькі бали – фаталізм, переконаність в тому, що життя людини не піддається свідомому контролю, що свобода вибору – це ілюзія і немає сенсу хоч щось загадувати на майбутнє.

Методика Ф. Зімбардо (ZTPI). Згідно з автором методики, часова перспектива – це несвідомий процес, в результаті якого неперервний потік особистого і соціального досвіду розподіляється за часовими категоріями або рамками, які допомагають впорядковувати, узгоджувати і надавати сенсу

подіям. А вимірювана часова перспектива впливає на багато важливих суджень, рішень і дій.

Так, домінуючий вплив на поведінку індивіда може мати минуле через згадування подібних попередніх ситуацій, співвідношення затрат і винагород минулого рішення. Ці спогади можуть бути ностальгічними і позитивними, або ж сумними, травматичними і негативними, і вони можуть відтворюватися точно або ж спотворюватися. Таке фокусування на минулому може значно впливати на інтерпретацію теперішньої ситуації життя. Для інших прийняття рішення може залежати від антиципацій і очікувань, сконструйованих через уявне продовження теперішнього у майбутнє, а також підрахунку витрат в актуальній ситуації та можливих винагород у майбутньому. Індивідуальна тенденція акцентувати ту чи іншу часову рамку виробляє стійке часове уподобання, внаслідок якого одні будуть переважно орієнтовані на майбутнє, інші – більше на теперішнє або минуле. Однак поєднання часових орієнтацій буде адаптивним та оптимальним для психологічного і фізіологічного здоров'я індивіда тільки у випадку гнучких переходів від однієї часової орієнтації до іншої залежно від вимог ситуації, потреб і цінностей.

До ZPTI входять та надійно відтворюють часові перспективи п'ять факторів методики. Перший – *Негативне минуле* – відображає загальне негативне, з відразу сприйняття власного минулого. Внаслідок реконструктивної природи минулого, таке негативне ставлення може бути обумовлене як справжнім досвідом неприємних чи травмуючих моментів, так і негативною реконструкцією не вкрай складних ситуацій, або ж їх поєднанням.

Другий фактор – *Гедоністичне теперішнє* – відображає гедоністичне, ризиковане ставлення до власного часу життя і передбачає насолоду моментом, незважаючи на подальші наслідки своєї поведінки.

Третій фактор – *Майбутнє* – вимірює загальну майбутню орієнтацію. Ця шкала передбачає, що у поведінці домінує докладання зусиль заради поставлених цілей та можливих винагород у майбутньому.

Четверта шкала – *Позитивне минуле*. На відміну від першого фактору, який передбачає травму, біль і жаль, цей фактор відображає тепле, сентиментальне відношення до минулого, коли минулий досвід та час бачаться приємними із ноткою ностальгії.

Останній, п'ятий фактор – *Фаталістичне теперішнє* – виявляє фаталістичне, безпорадне ставлення до життя, індивіди з такою часовою орієнтацією вірять в долю і впевнені, що не можуть впливати ні на теперішні, ні на майбутні події свого життя.

Дослідницька (напівпроективна) методика «Листок самоаналізу» Мета застосування даної методики – навчити учнів систематизувати та структурувати час: аналізувати своє минуле, планувати майбутнє, ставити цілі, навчити усвідомлювати помилки та уроки пережитих подій, формувати відповідальність за своє життя та розвивати вміння керувати ним. Методика не претендує на статус психодіагностичної, в експерименті вона використовувалась як додатковий інструмент для дослідження.

Опитування за її допомогою може бути як груповим так і індивідуальним. Учням пропонується проаналізувати певний

період свого життя попередніх півроку та вказати найбільш значимі, з точки зору учасників експерименту події, визначити, хто або що найбільше впливало на хід цих подій. На які справи було витрачено найбільше часу, на які найменше, чому? Які справи, дії були продуктивними, а які навпаки виявились даремною тратою часу і зусиль? В чому причина більшості зривів та невдач, а що допомогло досягти успіху? Які висновки варто зробити на майбутнє, що сприятиме досягненню успіху? Останнім завданням підліткам пропонувалось запланувати події, на які найбільше хотілось би або потрібно витратити найбільше часу. Написати про важливість та користь вказаної події для себе. Таким чином дана методика дає можливість визначити якісні характеристики взаємодії з часом, в основному з минулим та майбутнім та опосередковано вказує на ставлення учня до теперішнього.

Вибрані нами методики задовольняють ряд вимог до роботи з неповнолітніми правопорушниками за формою та змістом, враховують особливості досліджуваного контингенту підлітків, є апробованими, надійними та валідними.

Експеримент проводився на базі соціально-реабілітаційного «Центру гармонії сім'ї» м. Одеси та гімназії «Ерудит» м. Тараща в травні – листопаді 2017-го року. Дослідження складалося з констатуючого та формуючого етапів.

В опитуванні брали участь підлітки від 14 до 18 років. До експериментальної групи відібрано було 34-х підлітків, з них - 28 хлопців та 6 дівчат, до контрольної – 37 підлітків: 8 дівчат та 31 хлопець.

Дослідженням виявлено ті особливості прогностичної функції підлітків-девіантів, що виникають внаслідок спотворення

особистісної сфери, недорозвитку когнітивних та емоційно-вольових механізмів та можуть призвести до протиправної поведінки підлітка. Встановлено викривлення антиципаційної сфери підлітка, зокрема, притаманні їм особливості взаємодії з часом, які суттєво знижують ефективність процесу ресоціалізації. Так у підлітків, що скоїли протиправні дії переважає гедоністичне та фаталістичне сприймання життя, яке в свою чергу, не сприяє розвитку цілепокладання та потребі планувати час, а низький локус контролю – відповідальності за власні вчинки. Недорозвиток смисло-життєвих орієнтацій у цієї категорії підлітків пов'язаний із вказаними вище викривленнями. Їх рівень доволі низький призводить до виникнення комплексу механізмів, які підживлюються за рахунок порушень у когнітивній сфері.

Експериментально підтверджено зв'язок недорозвитку функції прогнозу з такими порушеннями когнітивної сфери як: викривлення у сприйнятті, запам'ятовуванні та обробці інформації, осмисленні та використанні отриманих результатів. У підлітків, що скоюють правопорушення, також виявлено викривлення в розвитку соціальноперцептивних здібностей, сенситивності, здатності переживати за іншого без безпосереднього сприйняття його почуттів, здатності до децентрації (вміння прийняти точку зору іншої людини, відрізнити власну точку зору від інших), тобто, тих особливостей, що складають основу соціального інтелекту.

На основі результатів дослідження розроблено комплексну програму формування прогностичної функції, як механізму ресоціалізації. Зокрема й розвитку таких функцій СІ як :

- адаптивна – забезпечення адекватності в умовах, що змінюються.

- плануюча – формування програм і планів успішної взаємодії у тактичному й стратегічному напрямках, вирішення поточних задач.

- прогностична – планування міжособистісних подій і прогнозування їх розвитку завдяки загостренню інтуїції, психологічної витривалості.

- мотиваційна, розширення мотиваційної компетенції.

- регулятивна – надання оперативної інформації, націленої на підтримку оптимального психологічного клімату у спілкуванні, який характеризується загальним емоційним налаштуванням на виконання спільної діяльності.

- саморозвиток, самопізнання, самонавчання.

- інтегральна – формування довготривалих взаємин з перспективою.

- мобілізаційна – подолання неочікуваних криз, тривалих стресів, ситуацій, які загрожують самоповазі.

В процес формування закладено елементи корекції когнітивних викривлень, навчання аналізу ситуацій та самоаналізу, цілепокладанню та плануванню часу, модифікації та моделюванню ситуацій соціальної взаємодії, розвиток умінь та навичок саморегуляції, самоконтролю, осмисленості життя та мотивації до змін. Програмою передбачено розвиток здатності до рефлексії, децентрації, сенситивності, емпатії, соціальноперцептивних здібностей, здатності переживати за іншого без безпосереднього сприйняття його почуттів.

Впровадження програми сприяє розвитку здібностей розпізнавати поведінку інших людей:

- виділяти контекстну вербальну та невербальну експресію поведінки;
- розпізнавати загальні властивості у деякому потоці експресивної або ситуативної інформації про поведінку;
- вловлювати відношення, які існують між одиницями інформації про поведінку;
- розуміти логіку розвитку цілісних ситуацій взаємодії людей, сутність їх поведінки в цих ситуаціях;
- усвідомлювати зміни значень подібної поведінки (вербальної або невербальної) в різних ситуаціях та контекстах;
- передбачати наслідки поведінки, опираючись на існуючу інформацію.

За даною програмою було розроблено 30 корекційно відновлювальних занять тривалістю по 2 академічні години кожне (загальний обсяг – 60 годин).

Які було проведено протягом вересня – листопада 2017-го року. Заняття ґрунтувались на єдиних принципах психокорекції та психологічного розвитку, розроблених для роботи з підлітками-девіантами. Психологічні вправи та техніки для розвитку антиципаційних здатностей, функції прогнозу, цілепокладання, планування, корекції порушень когнітивної сфери, що заважають орієнтації підлітків в реальному світі, ознак недорозвитку соціального інтелекту, які гальмують розвиток прогностичної функції в умовах соціуму, спотворень сприймання часу та ціннісних орієнтацій особистості та переконань, що шкодять процесу ресоціалізації добирались з урахуванням вікових особливостей та особистісних рис підлітків.

Визначення ефективності та результативності психолого-педагогічної програми формування прогностичної функції відбувалось з допомогою аналізу результатів повторного опитування підлітків за тими ж методиками.

Заміри показали, що внаслідок проведених психокорекційних та навчально-розвивальних занять, покращилось функціонування необхідних для обробки інформації пізнавальних процесів. Зокрема в процесах антиципації зменшилась кількість:

- порушень у зорових, слухових, проприоцептивних образах, незнання символів (літер, цифр, кодових позначень);

- семантичних порушень концептуальної інформації (розуміння суті інформації, яка передається з допомогою слів або зображення);

- викривлень у пізнанні: виявленні, впізнаванні, усвідомленні, розумінні інформації;

- порушень пам'яті (запам'ятовування і збереження інформації);

- недорозвитку дивергентного мислення – утворення великої кількості різноманітних альтернатив та варіантів вирішення проблеми, логічно пов'язаних з пред'явленою інформацією;

- випадків конвергентного мислення – отримання єдиного логічного висновку, пошук одного вірного рішення проблеми;

Покращились:

- оцінювання – порівняння і оцінка інформації за відповідним критерієм.

- процес обробки інформації в таких її циклах, як визначення окремої одиниці, поодиноких відомостях;

- визначення приналежності об'єктів до певного класу, групування їх за певними ознаками, встановлення зв'язків між об'єктами та суб'єктами;

- створення структурованих систем, комплексів взаємопов'язаних частин, інформаційних блоків, сіток укладених з елементів;

- трансформації – перетворення, модифікації, переформулювання інформації; помилки у висновках, які логічно пов'язані з цією інформацією, але виходять за її межі.

Повторним опитуванням позитивну динаміку відстежено в особистісній сфері підлітків: зростання загального рівня СЖО, зміни взаємодії з часом в бік майбутнього за рахунок росту осмисленості життя, розвиток здатностей до самоаналізу, цілепокладання та мотивації до змін.

В ході занять сформовано вміння та окремі навички: саморегуляції, самоконтролю, рефлексії, соціальноперцептивних здатностей, а також децентрації, емпатії та інших особливостей, що складають основу соціального інтелекту. Зафіксовано зменшення порушень поведінки за рахунок покращення якості міжособистісного спілкування, кращого розуміння підлітками мотивів, потреб, настроїв, думок, настанов своїх та інших людей.

Висновки. Аналіз результатів підтвердив припущення про те, що психологічні механізми ресоціалізації у неповнолітніх, які б відповідали вимогам суспільства не можуть сформуватись стихійно, без спеціального психолого-педагогічного супроводу. Для ефективної ресоціалізації необхідна розробка та впровадження цілісної системи цілеспрямованих заходів навчання, виховання, корекції та розвитку підлітків з

обов'язковою соціально-психологічною корекцією та соціально-психологічним супроводом учасників цього процесу. Розвиток функції прогнозу сприяє ефективності ре соціалізації підлітків девіантів.

Список використаних джерел

1. Панок В.Г., Рудь Г.В. Психология жизненного пути личности: Монография. – К.: Ника-Центр, 2006- 280 с.
2. Подкоритова Л.О. Поняття «антиципація», «передбачення», «прогнозування»: спільне й відмінне / Л.О. Подкоритова // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка. – Т. X, част. 1 – К., 2008 – С. 352–358.
3. Рева М.М. Особливості життєвої перспективи в підлітковому та юнацькому віці / М.М Рева// Психологія і особистість. 2015. № 2 (8) Ч. 1 С. 126
4. Регуш Л.А. Психология прогнозирования: успехи в познании будущего/ Л.А. Регуш – СПб.: Речь, 2003. – 352 с.
5. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т.М. Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Panok V.H., Rud H.V. Psykholohyia zhyznennoho puty lychnosti: Monohrafiya. - K.: Nyka-Tsentr, 2006- 280 s.
2. Podkorytova L.O. Poniattia «antytsypatsiia», «peredbachennia», «prohnozuvannia»: spilne y vidminne / L.O. Podkorytova // Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii : zb. nauk. pr. In-tu psykholohii im. H.S. Kostiuka APN Ukrainy / za red. S.D. Maksymenka. – T. X, chast. 1 – K., 2008 – S. 352–358.
3. Reva M.M. Osoblyvosti zhyttievoi perspektyvy v pidlitkovomu ta yunatskomu vitsi / M.M Reva/ Psykholohiia i osobystist. – 2015. № 2 (8) Ch. 1 S. 126
4. Rehush L.A. Psykholohyia prohnozyrovanyia: uspekhy v poznanny budushchoho/ L.A. Rehush – SPb.: Rech, 2003. – 352 s

5. Tytarenko T.M. Zhyttieviy svit osobystosti: u mezhakh i za mezhamy budennosti / T.M. Tytarenko. – K. : Lybid, 2003. – 376 s.

Riabovol, T.A. Experimental model of forecast formation as a mechanism for re-socialization. *The article presents the results of the experiment dedicated to the formation of the forecast function of deviant teenagers. The concept of relation between the forecast function and the conscience of the time perspective, life-span orientations, as well as the understanding of social interaction are presented. It has been experimentally confirmed that the underdevelopment of the prognostic function arises as a result of impaired cognitive, emotional-volitional mechanisms and distortions of the personal sphere. The adolescent offenders show the relation between the underdevelopment of the prediction function and such cognitive impairments as: perceptual distortion, memorization and processing of information, comprehension and use of the results, in particular, in planning.*

The qualitative characteristics of the perception of the past and present as well as the expectations of the future are described. It is revealed that the hedonistic and fatalistic life perception of the participants of the experiment is associated with distortions of the mass-life orientations of the immature personality. The article points to a distortion in the development of social perceptive abilities, sensitivity, empathy, decentration.

The main directions of the integrated program oriented to the formation of a prognostic function as a mechanism of resocialization, developed on the basis of the research results, are presented. The article states that in the course of the experiment the ability to set goals and plan life is formed. It presents also the results of the second survey, which reveal a positive dynamics of quantitative and qualitative indicators of social intelligence and life-meaning orientations. In this work, the new methodology "Self-analysis leaflet" was used. It was developed by T. Ryabovol and L. Skaba, and can be used as a questionnaire and as a psychocorrectional tool.

Key worlds: school graduates, time perspective, prognostic function, goal setting, planning, critical thinking, life choices.

Рябовол Тетяна Анатоліївна, старший науковий співробітник лабораторії психології дезадаптованих неповнолітніх Інституту психології імені Г.С. Костюка, Київ, Україна

Ryabovol, Tatyana A., a senior researcher at the Laboratory of Psychology maladjusted juveniles G. Kostiuk Institute of Psychology, Kyiv, Ukraine

E-mail: rta2008@ukr.net

УДК 159.9

Ткаченко Н.В., Косікова Є.С.

ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ АКАДЕМІЧНОЇ ПРОКРАСТИНАЦІЇ СТУДЕНТІВ МОЛОДШИХ КУРСІВ НАВЧАННЯ

Ткаченко Н.В., Косікова Є.С. Особистісні чинники академічної прокрастинації студентів молодших курсів навчання. У статті здійснено теоретичний аналіз наукової літератури щодо розгляду феномену прокрастинації у ході якого встановлено, що однією з найбільш розроблених у вітчизняному та зарубіжному науковому співтоваристві є проблематика академічної прокрастинації, що є властивою для всіх осіб, що займаються навчальною діяльністю (але переважно для студентів). Також, на основі емпіричного дослідження, у вибірку якого увійшли студенти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (70 осіб), було встановлено чим вищими у студентів молодших курсів є такі особистісні характеристики як прагнення досягнення успішних результатів у процесі діяльності; цілеспрямованість, наполегливість та сумлінність у виконанні завдань; відкритість новому досвіду та саморозвиток особистості, тим нижчими є показники академічної прокрастинації.

Ключові слова: прокрастинація, академічна прокрастинація, прокрастinator, студентство, відкладання справ на потім, особистісні чинники.